

Biskop Atle Sommerfeldt:
VISITASFOREDRAG RÆLINGEN OG ØVRE
RÆLINGEN SOKN

11.februar 2018

«EN LITEN AVKROK»...?

«Rælingen er ikke lenger det navnet forteller, en liten avkrok ganske isolert fra omverdenen». Slik oppsummerer Lene Skovholt sin gjennomgang av bygdehistorien i 1989, og stiller samtidig det grunnleggende identitetsspørsmål som i løpet av denne visitasuken – 29 år senere – har blitt aktualisert ved en rekke anledninger: «Vil den [Rælingen] fortsatt være ei bygd med et identitetspreg, eller vil den bli en forstadskommune til hovedstaden?» Og vi kan tilføye i 2018: Til den nye byen Lillestrøm?

Historikeren Ståle Dyrvik hevder at det finnes seks kjennetegn på et lokalsamfunn som også kan gjøres til retningsgivere for utviklingen av gode lokalsamfunn: Et geografisk avgrenset bostedsområde med hyppigere kontakt mellom mennesker innenfor enn utenfor området; flertallet av innbyggerne kjenner hverandre og har mangesidige forbindelse med hverandre; innbyggerne har felles normer for sosial adferd og utøver sosial kontroll over hverandre; området har fellestrekk i ressursgrunnlag, produksjonsliv og materiell kultur; det finnes felles religiøse, rettslige og politiske primærinstitusjoner; og – til slutt – at det er en opplevelse av fellesskap mellom innbyggerne. Kort sagt mener Dyrvik at et lokalsamfunn er «ei eining der ting i særleg grad heng i hop».

Rælingen oppfyller ikke alle disse kriteriene. Særlig kjennetegnet knyttet til «felles normer for sosial adferd» er lite treffende for en typisk innflytter- og vekstkommune som Rælingen, samtidig som sammenhengen mellom bosted og arbeidssted ikke samsvarer i de fleste lokalsamfunnene i Borg bispedømme. Utfordringen er derfor å styrke de kjennetegnene på et lokalsamfunn som passer med de rammebetingelsene og særpregene som Rælingen har. Det handler ikke minst om å utvikle møteplasser og tydeliggjøre religiøse aktørers rolle som verdiformidlere og fellesskapsbyggere.

Det var stort flertall i Fet herredsstyre da man i 1925, senere stadfestet ved kongelig resolusjon i 1929, vedtok at Rælingen skulle fradeles som egen kommune. I kommunens 50-årsskrift understreket daværende ordfører Knut A. Lorentzen at ildsjelene som etablerte en egen selvstendig kommune i Rælingen «hadde stor tro på denne kommunens fremtid».

Fremtidsoptimismen og kravet om egen kommune i Rælingen vokste frem i takt med befolkningsutviklingen på 1800- og 1900-tallet. I den første offisielle folketellingen i Rælingen i 1801, var det 985 innbyggere i bygda. I 1929 hadde befolkningen økt til 2448, ikke minst på grunn av nærheten til jernbanen og den påfølgende oppblomstringen av industri på Strømmen og Lillestrøm fra 1850-tallet. Allerede så tidlig som i 1850-60-årene utviklet Rælingen et arbeidsmarked der en økende del av rælingene hadde arbeidsstedet utenfor bygda, og i 1929 hadde trolig 2/3-deler av de sysselsatte sin arbeidsplass utenfor kommunen. Dagens

utpendlingsandel på 83% av de sysselsatte har derfor vært et særpreg ved dette lokalsamfunnet i 150 år.

I 50-årsskriftet for Rælingen kommune ble det understreket at Rælingen i «større grad enn de fleste andre kommunene i Oslo-området [har] vært villig til å ta på seg ansvaret for å skaffe de mange tusen familiene som ikke hadde noe sted å bo etter krigen, tak over hodet. Det har vært en kjempeoppgave, men de som har styrt kommunen i disse 50 årene har hele tida vært enige om å løse disse oppgavene».

Fra 1946 til 1960 økte befolkningen i Rælingen med hele 43% (fra 2916 til 5085). Rælingen ble en moderne, velutviklet og inkluderende bo-kommune der innbyggernes mangfoldige kulturbakgrunn formet et dynamisk lokalsamfunn. De siste 20 årene er innflytterne også kommet fra andre land. I dag er 23% av befolkningen kategorisert av SSB som innvandrere, selv om mange av dem er ferdig vandret. 13,6% av befolkningen kommer fra «ikke-vestlige» land. I løpet av visitasen var det svært inspirerende å besøke **Flyktningskontoret** som her befinner seg i et bolighus, og derfor har utviklet seg til å bli et sosialt møtested og holdepunkt for dem som har fått beskyttelse i dette lokalsamfunnet mot krig og undertrykkelse. Rælingens historiske identitet som et inkluderende lokalsamfunn videreføres på en utmerket måte!

Visitasen har gitt et sterkt inntrykk av at Rælingen er et lokalsamfunn med klar identitet - og samtidig en forstadskommune, for å bruke betegnelsene fra 1989.

Kirken har gjennom Rælingens mangfoldige og lange historie vært en tydelig identitetsbærer som den religiøse primærinstitusjonen i lokalsamfunnet, i Dyrviks terminologi.

Første gang vi hører om et kirkebygg i Rælingen er i 1393. Den første tiden hadde trolig Rælingen sin egen prest, men etter Svartedauden ble det så stor prestemangel at både Rælingen og Lørenskog ble anneks under Fet sokn. **Rælingen kirke** har opp gjennom historien blitt restaurert i flere epoker. Dagens kirke fra 1887 fremstår som «en smuk og hyggelig kirke», slik det står i kallsboken fra den gang. Flere elementer fra de tidligere kirkebyggene er bevart, blant annet prekestolen (fra 1740), døpefonten og lysestaker (fra 1600-tallet) og lysekroneoppheng (trolig fra 1400-tallet). Allerede på begynnelsen av 1700-tallet hadde Rælingen kirke eget orgel, kulturhistorisk en sjeldenhet. Deler av dette opprinnelige orgelet er restaurert og har igjen fått sin opprinnelige plassering fremme i koret. Sammen med **Bygdetunet**, der jeg under visitasen fikk en meget interessant orientering om bygdas historie av **Rælingen Historielag**, uttrykker Rælingen kirke lokalsamfunnets forankring og er en påminning til alle innflyttere at dette lokalsamfunnet har solide og dype røtter.

I 1972 ble **Øvre Rælingen kirke** innviet, og fremstår i dag som et meget sentralt plassert og innbydende helligrom. Den store oppussingen av kirken siden forrige visitas har gjort kirkerommet både innbydende og representativt.

DEN NORSKE KIRKE I DAGENS RÆLINGEN OG ØVRE RÆLINGEN

Kirken her i Rælingen har vært dypt involvert i lokalbefolkningens liv i mer enn 600 år. Den har vært grunnleggende for identitet, forankring og livshjelp gjennom skiftende tider, i glede og i sorg. Kirken har vært det stedet mennesker har søkt til og fått erfare mer himmel på jord.

Den norske kirke har fortsatt denne sentrale rollen i befolkningens liv og hverdag. I 2016 var 11.122 mennesker, eller 62,7% av befolkningen, medlemmer i Den norske kirke. Det er en nedgang på 10% fra forrige visitas i 2010, og reflekterer først og fremst at innflyttere tilhører andre trossamfunn (Den romersk-katolske kirke - 726, ulike islamske menigheter - 720, Buddhistforbundet - 144. Human Etisk Forbund - 226), siden det bare er 209 færre medlemmer siden 2009. Hele 3977 personer, 22% av befolkningen, er ikke medlem i noe tros- eller livssynssamfunn. Dette er høyere enn ellers i bispedømmet. Denne gruppen er svært sammensatt og utgjør både en mobiliseringsutfordring – å stimulere til at de melder seg inn i de trossamfunnene de tilhører - og en misjonalt utfordring for kirken gjennom å invitere dem til dåp og tilhørighet til den kristne kirke.

Åndelig utvikling: Gudstjenestene

Gudstjenesten er kirkens hjerteslag og grunnleggende handling. I kirkens rom kommer Den treenige Gud oss i møte som den korsfestede og oppstandne Jesus Kristus, og i Ord og sakrament inviterer Gud oss til fellesskap med seg. Den norske kirke i Borg sitt første strategiske mål er derfor at flere deltar i og opplever gudstjenesten som et inkluderende og trosstyrkende fellesskap.

Oppslutningen om gudstjenestene i Rælingen er noe lavere enn ellers i bispedømmet (alle gudstjenester: 1,07 besøk pr. medlem, mot gjennomsnitt 1,25 i bispedømmet). I 2016 deltok gjennomsnittlig 104 på **søn- og helligdagsgudstjenester** i Øvre Rælingen (ned fra 114 i 2012), og 116 i Rælingen kirke (opp fra 104 i 2012). Økningen i Rælingen sokn reflekterer sannsynligvis i hovedsak at økningen i dåpsfølgene slår sterkest inn her, siden Rælingen kirke naturlig nok står sterkt som dåpskirke.

Det er grunn til å fortsette å utprøve ulike tidspunkter for søndagens **hovedgudstjeneste, gudstjenester på andre dager** og **spesialiserte, men åpne gudstjenester** for finne om en tilpasning til folks levemåte vil stimulere økt gudstjenestedeltagelse.

De **tilrettelagte gudstjenestene** i Nedre Romerike prosti, der Rælingen er en aktiv deltager, er et godt eksempel på slike spesialiserte og åpne gudstjenester. Disse gudstjenestene synliggjør mangfoldet i Kristi kropp i verden, og bidrar til å styrke gudstjenestefeiringen som en inkluderende arena. Samtidig er det svært prisverdig at lokalkirken inkluderer mennesker med nedsatt funksjonsevne på de ordinære hovedgudstjenestene, og slik uttrykker Guds folks enhet.

De regelmessige **sykehjemsgudstjenestene** i forbindelse med advent og påske, og **Kirkens sangstund** som jeg fikk være med på under visitasen, gir mennesker på sitt nye bosted et fint glimt av høytid i en ofte trist og ensom hverdag.

Det er gledelig at det i 2016 ble feiret **nattverd** på 73% av søn- og helligdagsgudstjenestene i Rælingen, mot 58% i 2011. I Øvre Rælingen kirke ble det i 2016 feiret nattverd på 90% av hovedgudstjenestene. Det flere som deltar i nattverden per gudstjeneste i begge sokn i 2016, enn det gjorde i 2011 (fra 35 til 42 i Rælingen, og fra 25 til 30 i Øvre Rælingen). Men økningen har likevel ikke vært så tydelig som mange andre steder. Det er derfor gledelig at dette har vært tematisert både i staben, på årsmøtet og i menighetsutviklingsarbeidet. I fortsettelsen vil det

være viktig å videreutvikle en kultur og forkynnelse som gir alle døpte frimodighet til å delta i nattverden – særlig barn, unge og dåpsfamilier.

Vigslene finner hovedsakelig sted i Rælingen kirke, og antallet har holdt seg stabilt rundt 20 de siste seks årene. Biskopen har åpnet for at vigsel kan finne sted også utenfor kirkerommet. Kirkelig vigsel styrker ekteskapet som en forpliktende organisering av samlivet og øker kirkens kommunikasjon med mennesker i en viktig livsfase. Det vil derfor være naturlig at det blir orientert om kirkelig vigsel, gjerne kombinert med dåp, på trosopplæringstiltak der foreldrene ofte er tilstede med barna sine.

Gravferdsseremoniene og gravferdsforvaltningen er en helt grunnleggende del av kirkes kjerneoppdrag. Kirkens rolle som gravferdsforvalter sikrer en god, erfaren og respektfull forvaltning for alle. I 2016 ble over 80% av alle døde gravlagt ved kirkelig seremoni i Rælingen, en lavere andel enn ellers bispedømmet, men fortsatt meget høyt. Dette vitner om høy kvalitet i kirkens tilstedeværelse og ledsagelse av mennesker i livets tyngste stunder.

Rælingen gravlund er blitt et viktig sted for sorgbearbeiding gjennom lystenning, stell av gravene og jevnlig besøk. Det bør derfor vurderes å legge til rette for **åpen kirke** med mulighet for lystenning på tidspunkter der mange mennesker oppsøker gravlunden som Allehelgensdag, juledagene og nyttårshelgen. Slik knyttes forbindelsen mellom lysene på graven, lysgloben, dåpslyset og lysene på kirkens alter der Kristus som verdens lys tydeliggjøres.

Musikk er en helt sentral del av kirkens gudstjenestefeiring, tilbedelse og kulturformidling. Det er et godt etablert samarbeid mellom kirken og **Kulturskolen** om gjensidig forsterking og utveksling av ressurser, slik vi fikk høre et eksempel på under den vakre **kammerkonserten** i Rælingen kirke onsdag kveld. Det er flott at lokalkirken legger til rette for barnekor, og har etablert en korgruppe som bidrar under kveldsmessene i Øvre Rælingen kirke. Prosjektkoret «**Julemenn**» på 1.juledag er et meget godt tiltak. Når det nye orgelet er på plass i Øvre Rælingen kirke vil lokalsamfunnet få et førsteklases rom for kulturopplevelse, og en styrking av kirkens kulturarbeid blir derfor en naturlig prioritet i årene fremover.

Den norske kirke er del av den økumeniske kirke. I løpet av visitasen møtte jeg **Filadelfiakirken Rælingen** som orienterte om sitt 100-årsjubileum neste år, og om Barnas Dag som en stor begivenhet for hele lokalsamfunnet og videre utover det. I 2016 ble **Kvinnenes internasjonale bønnedag** markert med økumenisk gudstjeneste, og har siden etablert seg som en tradisjon. Det vil være naturlig at det økumeniske samarbeidet utvides, for eksempel med markering av **Bibeldagen**, som også kan inkludere medlemmer i Den evangelisk-lutherske frikirke og de ortodokse kristne som bor i Rælingen, men har kirken i en annen kommune. Dette vil styrke lokalsamfunnets kirkelige identitet og synlighet.

Det er meget positivt at begge soknene fra 2017 har avtale med Det Norske Misjonsselskap innenfor rammene av **Samarbeid Menighet og Misjon (SMM)**, med samarbeid med Den lutherske kirken i Estland som jeg besøkte i januar og har hilsen fra.

Undervisning: Dåp og trosopplæring

Dåpen er kirkens grunnleggende handling, ofte en stor familiebegivenhet og viktig tradisjonsbærer. Det andre strategiske målet for Den norske kirke i Borg er derfor at flere søker dåp og deltar i trosopplæringen.

Antallet dåp i Rælingen kommune holder seg relativt stabilt, og viser en fin økning fra 97 dåp i 2015 til 115 dåp i 2016. Men i likhet med andre sokn i bispedømmet er det også i Rælingen kommune foreldre som er medlem i Den norske kirke som ikke bringer barna sine til dåp. I 2012 var det 79,9% av medlemmene som brakte barna sine til dåp, men i 2016 var denne andelen sunket til 74,7%. Det er på samme nivå som gjennomsnittet for bispedømmet.

Å forsterke arbeidet med å øke befolkningens frimodighet til å bringe barna sine til dåp, må derfor bli en høyt prioritert oppgave for stab og menighetsråd. Elektronisk påmelding er allerede innført, sammen med mulighet for dåp på alle ordinære gudstjenester. Medlemsregisteret kan brukes til en personlig henvendelse og gjerne hjemmebesøk når medlemmer har født. Andre tidspunkt for dåp bør prøves ut og alle aldre må inviteres til dåp. Dåp må tydeliggjøres på trosopplæringens mange arenaer, og den meget gode oppslutningen om babysang gjøre dette til et naturlig sted å starte. Det bør i løpet av to år være en naturlig målsetning å øke oppslutningen om dåp til 80% av de tilhørende, som var den meget oppmuntrende dåpsoppslutningen senest i 2015.

Kirkens trosopplæringsreform har som mål at alle barn som tilhører Den norske kirke i alderen 0-18 år, skal få en grunnleggende erfaring i kristentroens praksis og innhold. Oppslutningen om de nasjonale breddetiltakene i Rælingen og Øvre Rælingen er stabil og høy. I 2016 var det en gjennomsnittlig deltakelse på 40 barn og unge på trosopplæringstiltakene, og til sammen var 894 barn og unge med på ulike tiltak i kirkens regi. Det er særlig grunn til å fremholde den meget gode oppslutningen om **babysang**: I 2017 nådde dette tiltaket 90% av målgruppen i Rælingen, og det tilsvarende tallet for Øvre Rælingen var på hele 142%! Det vitner om meget høy kvalitet og relevans! I tillegg til at babysang er en åpenbar arena for rekruttering til dåp, er den et meget viktig tiltak for nettverksbygging blant småbarnsfamilier. Også **Superonsdag**, som jeg fikk være med på under visitasen, er et svært vellykket og bredt involverende tiltak for familier som ofte opplever en hektisk hverdag. De nye **advents- og påskearrangementene** for 2. trinn virker lovende. De mange **påskevandringene** har stor oppslutning og er svært viktige arenaer for å løfte frem påsken som en kirkelig høytid for nye generasjoner.

Oppslutningen om **konfirmasjon** er meget god, med 84% av målgruppen i Rælingen og 86% i Øvre Rælingen (2016-tall). I tillegg til dyktige og kreative ansatte er det en særlig styrke at tidligere konfirmanter som er med på det omfattende og meget vel strukturerte ledertreningsprogram bidrar inn i konfirmasjonstiden og andre tiltak i trosopplæringen. Under visitasen hadde jeg en meget stimulerende samtale med noen av de mellom 50 og 100 ungdommene som er med på ulike nivåer i **ledertreningen**. Den høye oppslutningen og store dedikasjonen blant disse viser at det har vært drevet et meget solid rekrutterings- og oppfølgingsarbeid gjennom en årrekke. Det er få sokn i Den norske kirke i Borg som kan vise til at en stor andel av de frivillige i lokalkirken er ungdommer!

Menighetsbarnehagen Petrine gir barna gode holdepunkter i sentrale bibelfortellinger, regelmessig trospraksis i kirkerommet og feiring av de kristne høytidene. Det er svært prisverdig at samlingsstundene for de ulike avdelingene i barnehagen legges til kirkerommet, slik at det skapes en tilknytning til kirkerommets symboler og egenart.

Kommunikasjon

Kommunikasjon er en sentral strategi for Den norske kirke i Borg og innebærer å synliggjøre kirken i lokalsamfunnet, bygge kirkens omdømme og legge til rette for dialog med befolkning og aktører.

I Rælingen fellesrådsområde foregår kommunikasjonen hovedsakelig i **lokalpresse** og på **digitale plattformer** som Facebook, SMS og nettsider. Det er fremtidsrettet at kontaktinformasjon til de som har deltatt i trosopplæringen og på andre arrangementer lagres i en database og brukes til målrettet invitasjon til nye tiltak. Behov for at noen fortsatt trenger papirkommunikasjon bør det nok også tas hensyn til.

For fullt ut å kunne utnytte de mange mulighetene som ligger i digital kommunikasjon, er det sterkt å anbefale at men også tar i bruk **Den norske kirkes felles nettsideløsning**. I tillegg til at den tilfredsstillende kravene til universell utforming, er den kompatibel med både nettbrett og smarttelefoner, og åpner for mange nye muligheter i kommunikasjon med både unge og eldre på ulike plattformer.

DEN NORSKE KIRKES INVOLVERING I LOKALSAMFUNNET

Kirken er ikke sendt til seg selv. Hun er sendt til verden og menneskene med Ordet om Guds nåde, og formaning til nestekjærlighet og særlig omsorg for de ekskluderte og de som sliter med livene sine. Bispedømmets tredje strategiske mål for Den norske kirke i Borg er derfor at kirken skal være synlig i samfunnet, oppleves som relevant og engasjerer seg i menneskers liv. All menighetsutvikling må ha dette som en sentral dimensjon.

Siden forrige visitas er forsøket med å utvikle en tydelig kirkelig tilstedeværelse i Blystadlia avsluttet. Den prosessen har vært krevende for mange. Jeg håper at tiden nærmer seg da erfaringene fra dette prosjektet nå kan anvendes i møte med de store utbyggingene som planlegges i årene fremover. Boliger vil ifølge kommunenes ledelse fortsatt være den viktigste driveren i kommunens utvikling. Det krever at kirken finner måter å involvere de nye innbyggerne for å bidra til utvikling av gode nærmiljø og kirkelig tilhørighet.

I dagens Norge er befolkningens grunnleggende behov forstått som rettigheter myndighetene har plikt til å sikre alle innbyggere gjennom tjenesteyting. Dette griper både tilbake til kongens plikter for befolkningen i det gamle Israel, og Luthers forståelse av fyrstens plikter. **Kirkens diakoni** har opp gjennom historien hatt en dobbel funksjon: Den har både pekt på myndighetenes svikt, og selv sørget for at marginaliserte mennesker fikk det daglige brød. I dagens samfunn er diakonien en svært viktig andre- og tredjelinjetjeneste i samvirke med et offentlige og andre aktører i lokalsamfunnet.

I Den norske kirke har diakoni fire elementer: Nestekjærlighet, inkluderende fellesskap, vern om skaperverket og kamp for rettferdighet. I Rælingen er det allerede en bred utfolding av disse elementene, samtidig som det er behov for en forsterking.

Nestekjærlighet er tydelig tilstede i **sørgesamtalene** og **gravferdene**, deltakelse i kommunens **kriseteam**, **besøktjeneste** og **sjelesorg**.

Inkluderende fellesskap leveres ut på **trosopplæringens** mange arenaer, **Møtested kirken**, **Kirkens sangstund** på sykehjemmene, **Syng med oss-koret**, sertifisering som «**Vår inkluderende menighet**», i **Arbeidsstua**, på **Møteplassen** og ulike tiltak som de siste årene har vært gjennomført i samarbeid med **Flyktningekontoret**.

Kamp for rettferdighet skjer blant annet gjennom bruk og salg av **Fairtrade**-produkter, konfirmantenes deltakelse i **Kirkens Nødhjelps Fasteaksjon**, mobiliseringen til **TV-aksjonen** og ofringer til **misjonsprosjektet**.

Sertifiseringen som **Grønn menighet** siden 2009 og feiringen av **Skaperverkets dag**, **høsttakkefest** og **friluftsgudstjenester** er gode eksempler på hvordan lokalkirken her i Rælingen bidrar til vern om skaperverket. Her kan det være naturlig å sonde muligheter for samarbeid med **Strømbergs Plast**, som jeg besøker under visitasjonen, med tanke på å få etablert bærekraftige avfallsløsninger og kildesortering knyttet til blant annet kirkegårdsdriften.

Videreutvikling av kirkens involvering i lokalsamfunnet

Rælingen er et sted der mange er med å bidra til «høy trivsel» for hverandre. Men også i denne kommunen er det nødvendig å adressere utfordringer knyttet til menneskers levekår og helse. **Kommuneplanens samfunnsdel**, **Ungdataundersøkelsen** og **folkehelseprofilen** gir en tydelig beskrivelse av hvordan mennesker har det i Rælingen. Denne dokumentasjonen gir også en presis retning på hvilke utfordringer dette lokalsamfunnet må adressere. Det er naturlig og nødvendig at menighetsråd og stab forsterker arenaer og tiltak med andre aktører innenfor de prioriteringer som lokalpolitikere har gjort.

Den første utfordringen jeg vil løfte frem er omfanget av de **psyko-sosiale utfordringene blant barn og unge**. Ungdataundersøkelsen blant ungdomsskoleelever fra 2016 viser at Rælingen følger de nasjonale trendene på flere sentrale indikatorer: 34% av elevene er ganske eller veldig mye plaget av at alt oppleves som et slit, 43% oppgir at de sliter med bekymringer for mange ting, og hele 19% opplever at de er ensomme. Andelen elever med depressive symptomer økte fra 11% i 2014 til 14% i 2016.

Disse utfordringene har stått sentralt i samtalene jeg har hatt under visitasjonen med både kommuneledelse, **lærere**, **skoleledelse** og **NAV**. Bevisstheten om situasjonen er høy blant alle aktørene. Særlig på skolene jobbes det målbevisst med å øke kompetansen blant lærerne gjennom prosjektet «**Trygge voksne**». Også her i Rælingen bekrefter lærerne at prestasjonssamfunnets ofte nådeløse krav bidrar til at ungdommene, og nå også i større grad gutter, opplever dype eksistensielle utfordringer og kriser. En særlig utfordring er de ungdommene som ikke fanges opp av det ordinære tiltakssystemet, og som trenger forebyggende ledsagelse og støtte.

Kirken møter en stor del av disse barna, ungdommene og familiene dette gjelder gjennom sorgarbeid, konfirmasjonstidens og trosopplæringens mange arenaer. Det må være en høyt prioritert oppgave å videreutvikle og forsterke samarbeidet mellom kirke, skole, kommune og andre aktører. I første omgang vil det være viktig å dele kompetanse og kunnskap, og identifisere målrettede tiltak som støtter opp om kommunens målsetning om forebygging. Det har i løpet av visitasen blitt meldt et økende behov for arenaer der unge kan få veiledning og støtte i møte med de store, eksistensielle, identitetssøkende spørsmålene. Her vil kirkens lange erfaring med livstolkning være en åpenbar ressurs.

Den andre utfordringen er å forsterke det allerede meget gode faglige samarbeidet mellom skole og kirke, som jeg fikk et meget solid inntrykk av under visitasen. Skole og kirke har et felles oppdrag i å forsterke et alternativt verdigrunnlag til en ensidig konkurranse- og prestasjonskultur. Samarbeidet er allerede godt forankret blant annet gjennom skolenes deltakelse på julegudstjenester. I forlengelsen av dette bør samarbeidet forsterkes gjennom å utvikle en **helhetlig rammeplan for skole-kirke-samarbeid** som orienterer seg bredt inn mot kompetansemålene i alle fag og bør omfatte hele grunnskoleløpet. Et naturlig tidsperspektiv bør være å få dette på plass til 2020, da reviderte læreplaner skal være på plass.

En tredje utfordring er å legge til rette for at **flyktninger** som er bosatt i Rælingen får rom og anledning til å utfolde sine evner, interesser og muligheter. I denne fasen er det særlig viktig med nettverksbygging, enkle arbeidsoppgaver og fritidsaktiviteter. Flytningenes sterke livsfortellinger vil utvide både barn, ungdom og voksnes forståelse av verden og livet, og bør være en del av all opplæring og undervisning i kirkens regi.

Et **fjerde utviklingsområde** for kirken er å bidra til forsterket kompetanse innen **helse- og omsorgstjenestene** når det gjelder tros- og livssynsutøvelse. Det er allerede en høy bevissthet om dette, og det var under samtalen med lederne innen etaten imponerende å høre hvor stor vekt det legges på det helhetlige personorienterte pasientforløp.

Kommunen har frem mot 2020 et særlig fokus på **demensomsorgen**, med en uttrykt målsetning om å utvikle et demensvennlig samfunn. Dette er et åpenbart område hvor lokalkirken, bispedømmet og kommunen vil ha nytte av gjensidig samarbeid. Et første steg kan være at kommunen stiller sin kompetanse til disposisjon for å øke kunnskapen blant kirkens ansatte og medlemmer om demens, og kirken kan på sin side motivere frivillige til ledsagere som gir pårørende en avlastning og bidrar når demente ønsker å delta på gudstjenester eller andre aktiviteter i nærområdet. Kirken har også ressurser til å videreutvikle «demensvennlige» arenaer, for eksempel tilrettelagte gudstjenester eller kirkebesøk. Kirken i Rælingen må utvikles til en «demensvennlig kirke»!

I forlengelsen av dette er det også nødvendig at kommunen kvalitetssikrer at alle som mottar helse- og omsorgstjenester i Rælingen får lik mulighet til tros- og livssynsutøvelse. Det er særlig viktig at mennesker med **utviklingshemming** og de i **hjemmetjenestens** omsorg får denne muligheten. Her handler det om forsvarlig kartlegging, at tematikken arbeides inn i tiltaksplanene og at internkontrollen fungerer. Lokalkirken i Rælingen vil på sin side bidra, etter den enkeltes ønske, å legge til rette for en god deltakelse på kirkens ulike arenaer.

Samtale- og refleksjonsgrupper for ansatte i helse- og omsorgstjenesten er også et samarbeidsområde som ble nevnt.

Den **femte utfordringen** for både kirke og lokalsamfunnets ledere her i Rælingen er håndtering av **økende forskjeller** i levekår og virkeligheten til lavinntektsfamiliene, og ikke minst barna i disse familiene. Inkluderende arenaer og livsmestring for alle blir en økende utfordring. En levekårsundersøkelse bør gjennomføres for kartlegging og identifisering av presise tiltak. De mer enn 700 uføre mellom 18 og 67 år kan ha gode levekår materielt, men vil svært ofte ha ønske om inkluderende arenaer og meningsfulle aktiviteter når arbeidsplassen ikke lenger er et holdepunkt. Her ligger det godt til rette for økt samarbeid mellom kommunens etater og de mange frivillige lag og foreninger i Rælingen. Utvikling av en felles arena for utveksling og stimulering av samhandling bør vurderes.

Lovpålagt samarbeid mellom kirke og kommune

Samhandlingen mellom kirke og kommune synes meget godt. Kommunen har siden forrige visitas styrket de årlige rammebevilgningene til fellesrådet betydelig, og den årlige investeringsstøtten til disposisjon for fellesrådets prioriteringer har gitt ubyråkratiske og presise tiltak. Både Rælingen kirke, Rælingen kapell og Øvre Rælingen kirke fremstår i dag som vakre signal- og symbolbygg i Rælingen etter omfattende oppussing og modernisering, og de utfyller hverandre godt når det gjelder funksjonalitet og bruksområder. Kommunens bevilgning til nytt orgel i Øvre Rælingen kirke vil bidra til å øke kirken sine muligheter til å bidra inn i kulturlivet i kommunen. Det bør så snart som mulig finnes en løsning på den uholdbare situasjonen med driftsbygningen på Rælingen kirkegård. Det er å håpe at gravferdsforvaltningen i den nye storkommunen som Rælingen må samarbeide med, vil følge ordningen i Rælingen, Lørenskog, Fet og Sørum, og ikke modellen i nåværende Skedsmo.

STAB, RÅD OG UTVALG

Menighetsrådene i Rælingen og Øvre Rælingen er i denne valgperioden inne i et forsøksprosjekt med **felles menighetsråd**. De siste årene har det felles menighetsrådet gjort viktige erfaringer gjennom menighetsutviklingsprogrammet **MUV**, særlig opp mot strategiutvikling og bedre ressursanvendelse. Det er opp til menighetsrådet og menighetsmøtene å avgjøre hvordan arbeidet i Rælingen-soknene skal organiseres, men erfaringer fra tilsvarende prosesser i andre sokn viser at det er et betydelige potensiale i en mer helhetlig organisering. Samtidig er det avgjørende at det gis rom for mobilisering i og rundt kirkebyggene, slik at folks lokale tilhørighet kan styrkes og bekreftes. Kirken bør alltid streve etter å organisere arbeidet sitt på en slik måte at virksomheten kan bidra både til forankring og fornyelse.

I strategien som bispedømmerrådet har vedtatt for Den norske kirke i Borg frem mot 2020, blir det anbefalt fem strategier som verktøy for å bidra inn mot de utfordringene som biskopen i dette visitasforedraget har gitt menighetsråd, ansatte og lokalkirke. Disse fem strategiene synes å kunne danne en god ramme for videreutvikling av innsiktene i MUV-prosessen, og gi en god strukturering av tiltakene:

- Styrke kvaliteten på aktiviteter og tjenester når kirken møter mennesker.
- Videreutvikle troverdig og målrettet kommunikasjon.
- Utfordre medlemmene til å bruke og delta i lokalkirken.
- Utvikle samarbeid med lokale foreninger, organisasjoner og myndigheter.
- Styrke samhandling mellom ansatte.

Kirken i Rælingen er velsignet med en svært godt fungerende og dedikert gruppe **ansatte**, med en sentralt forankret tro på Jesus og tydelige visjoner for folkekirken. Biskopen har i løpet av visitasen møtt de ansatte i felles stabsmøte, og hatt tilsynssamtaler med prestene og de andre vigslede medarbeiderne. De er trygt forankret i Den norske kirkes bekjennelse og båret av en dyp motivasjon til å formidle evangeliet i en ny tid og til nye generasjoner. Samtalene med kirkevergen har vist en engasjert og kunnskapsrik leder for fellelrådets virksomhet.

Stor takk til alle som har lagt til rette for et utmerket og innholdsrikt visitasprogram, og for mange, gode og ikke minst hyggelige samtaler underveis!

UTGANG

Da biskop Johannes Smemo hilste lokalkirken i anledning Rælingen kirkes 75-årsjubileum i 1962, skrev han følgende: «Tidene forandrer seg og vi med dem. Da er det vår redning og vår lykke at det gis noe som står, som er uforanderlig og urokkelig. Guds ord blir til evig tid! Og som symbol på dette evige ord og til tjeneste for dette ordet skal Rælingen kirke med Guds hjelp bli stående her også i atom- og romfareralderen. Og vi som hører denne alderen til, trenger den ikke mindre enn farne slekter».

Vår tid er en annen enn den gang og utfordringene annerledes. Men kjernen i budskapet fra biskop Smemo er like gyldig: I en tid som for mange er preget av psykiske utfordringer, ensomhet, rotløshet, marginalisering og tilkortkommenhet i møte med en nådeløs prestasjonskultur, står ordet om Guds grenseløse nåde og kjærlighet til mennesker, samfunn og skaperverk uforanderlig og urokkelig fast. Også her i Rælingen skal kirkens tilstedeværelse være et symbol på dette evige løfte, både for oss og de kommende generasjoner, helt til Jesus kommer tilbake og gjør alle ting nye.

Må Gud fortsette å velsigne dere i dette rike oppdraget!

Atle Sommerfeldt

Borg bispestol

Fredrikstad 11.februar 2018